

Падрыхтоўка беларускіх прафесійных кадраў у вышэйшых школах міжваеннай Чэхаславакіі

А. І. Буча,

дацэнт кафедры сацыяльна-гуманітарных дысцыплін,
кандыдат гістарычных навук,
Інстытут пагранічнай службы Рэспублікі Беларусь

У 1920–1930-я гг. у Чэхаславацкай рэспубліцы (ЧСР) існавала значная беларуская калонія. Фарміраванне беларускай дыяспары ў гэтай славянскай краіне стала магчымым дзякуючы правядзенню чэхаславацкім урадам «Рускай акцыі» – адмысловай дзяржаўнай праграмы па падтрымцы эміграцыі з былой Расійскай імперыі. Асноўнай складаючай гэтай праграмы была падрыхтоўка ў ВНУ ЧСР эмігранцкай моладзі. Беларускія арганізацыі (Таварыства беларускай школы ў Вільні, урад Беларускай Народнай Рэспублікі (БНР) і беларускі аддзел Міністэрства адукацыі Латвіі пры агульнай каардынацыі Беларускай грамады і прадстаўніцтва БНР у ЧСР) скарысталі «Рускую акцыю» для падрыхтоўкі кадраў беларускай інтэлігенцыі, неабходных для аказання супраціўлення асіміляцыйнай палітыцы польскіх улад у Заходняй Беларусі і арганізацыі беларускай меншасці ў Латвіі.

Колькасны, сацыяльны, канфесійны склад беларускіх студэнтаў у Чэхаславакіі. Існаванне добра наладжанай сістэмы падрыхтоўкі кадраў заходнебеларускай інтэлігенцыі ішло ўразрэз дзяржаўным інтарэсам афіцыйнай Варшавы. Павелічэнне колькасці адукаваных і патрыятычна настроеных беларусаў аўтаматычна павышала здольнасць беларускай нацыянальнай меншасці да супраціўлення асіміляцыйнай палітыцы польскага ўрада. Разумеючы гэта, польскае кіраўніцтва стварала дадатковыя абмежаванні для заходнебеларускай моладзі пры паступленні ў польскія вышэйшыя школы.

Працэнт беларусаў сярод студэнтаў польскіх ВНУ быў мізэрны. У той час як беларусы складалі звыш 64 % насельніцтва Заходняй Беларусі, у 1921–1930 гг. доля беларусаў сярод студэнтаў адзінага ў краі Віленскага ўніверсітэта імя С. Баторыя вагалася ад 0,75 % да 2,82 % [10, с. 110–111]. Адным з магчымых шляхоў выхаду з гэтай няпростай, у пэўным сэнсе катастрофічнай сітуацыі стала прадстаўленне беларускай моладзі магчымасці паступлення і бясплатнага навучання ва ўніверсітэтах ЧСР.

У 1920-я гг., на якія прыпаў самы прадуктыўны этап развіцця «Рускай акцыі», ВНУ ЧСР сталі адной з альтэрнатыўных пляцовак па атрыманні вышэйшай адукацыі для заходнебеларускай моладзі. Праілюстраваць гэта сцвярджэнне можна шляхам судзяння аб статыстычных дадзеных нахонт колькасці беларускай моладзі ў найбуйнейшай вышэйшай школе Чэхаславакіі і адзінай заходнебеларускай ВНУ. Так, у Віленскім універсітэце імя С. Баторыя і Карлавым універсітэце ў Празе ў 1922/1923 акадэмічным годзе адпаведна навучалася 48 і 50 беларускіх студэнтаў, у 1923/1924 – 18 і 90, у 1924/1925 – 30 і 110, у 1925/1926 – 26 і 100 [8, с. 10]. Дадаўшы да ліку пражскіх беларускіх студэнтаў яшчэ і навучэнцаў Чэшскага вышэйшага тэхнічнага вучылішча і ўкраінскіх ВНУ ў ЧСР, а таксама беручы пад увагу тое, што большасць беларусаў, якія атрымалі дыпламы, рээмігравалі ў Заходнюю Беларусь, становіцца зразумелай значнасць чэхаславацкага акадэмічнага цэнтра ў падрыхтоўцы кадраў беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі.

З сярэдзіны 1920-х гг. беларуская студэнцкая калонія ў ЧСР няўхільна скарачалася. У першую чаргу гэта было звязана з нармалізацыяй чэхаславацка-польскіх адносін у красавіку 1925 г. Раней афіцыйная Прага выкарыстоўвала беларускі фактар як адзін з контраргументаў у спрэчках вакол Цешынскай Сілезіі. Даючы заходнебеларускай моладзі магчымасць бясплатнага навучання ў ВНУ ЧСР, кіраўніцтва ЧСР падкрэслівала асіміляцыйны характар палітыкі Варшавы ў дачыненні да беларусаў у Польшчы і тым самым указвала на парушэнні правоў нацыянальных меншасцей самімі палякамі. У красавіку 1925 г. Прага і Варшава падпісалі шэраг двухбаковых пагадненняў. У прыватнасці была заключана канвенцыя, якая рэгулявала становішча польскай меншасці ў Цешынскай Сілезіі [7, с. 93]. З гэтага часу пратэсты польскага боку

супраць падтрымкі заходнебеларускай моладзі ў ЧСР пачалі брацца ў разлік. У выніку восенню 1925 г. МЗС ЧСР абмежавала колькасць стыпендый для заходнебеларускай моладзі.

У другой палове 1920-х гг. большасць беларускіх студэнтаў у ЧСР атрымалі дыпламы і рээмігравалі. Але і ў 1930-я гг. чэхаславацкая вышэйшая адукацыя працягвала карыстацца папулярнасцю сярод заходнебеларускай моладзі. Аднак беларусы ўжо не маглі разлічваць на бясплатнае навучанне, бо ў 1931 г. выдача стыпендый эмігранцкай моладзі ў ЧСР была спынена.

Акрамя таго, трэба памятаць, што шмат беларусаў у ЧСР карысталіся стыпендыямі расійскіх эмігранцкіх арганізацый. Беларуская эсэрка П. Бадунова ў студзені 1924 г. паведамляла В. Ластоўскаму, што такіх студэнтаў было каля 400 чалавек [1, с. 1493]. Гэтыя студэнты, з'яўляючыся этнічнымі беларусамі, былі выхаваны ў рэчышчы расійскай дарэвалюцыйнай адукацыйнай сістэмы, цалкам інтэграваліся ў расійскую культурную прастору, атаясамлівалі сябе з прадстаўнікамі рускай нацыянальнасці і ўдзельнічалі ў грамадска-культурным жыцці расійскай эміграцыйнай групы ў ЧСР. Абсалютная большасць такіх студэнтаў па сканчэнні навучання выехала ў пошуках працы ў краіны Заходняй Еўропы, Паўночнай і Паўднёвай Амерыкі.

Паводле нашых падлікаў, у міжваеннай ЧСР навучалася прыкладна 700 этнічных беларусаў, каля 200 з іх карысталіся беларускімі стыпендыямі. Шмат беларусаў, якія атрымалі вышэйшую адукацыю ў ВНУ ЧСР, вярнуліся ў Заходнюю Беларусь, БССР ці Латвію і пазней правялі сябе ў грамадскім, гаспадарчым і культурным жыцці беларускага народа.

Каб мець больш канкрэтнае ўяўленне пра беларускую студэнцкую супольнасць у ЧСР, варта звярнуцца да аналізу статыстычных дадзеных, праведзенага па ініцыятыве Чэхаславацкага Чырвонага Крыжа (ЧЧК) у чэрвені 1924 г. анкетавання ўкраінскіх, беларускіх і грузінскіх студэнтаў. Усяго было апытана 1824 студэнты (беларусаў – 82, ці 4,5 %) [4, с. 5]. Беларускія студэнты, якія прынялі ўдзел у анкетаванні, складалі ядро беларускай дыяспары і вызначалі змест яе грамадска-палітычных працэсаў.

Галоўным цэнтрам канцэнтрацыі беларусаў у ЧСР з'яўлялася Прага, у якой пражывала 87 % анкетаваных беларусаў. Наступнымі па папулярнасці пасля Прагі былі Падэбрады, Брно, Браціслава, Пшыбрам. 69,5 % анкетаваных беларусаў паходзілі з Польшчы. У асноўным гэта былі ўраджэнцы тагачасных Навагрудскага, Віленскага, Беластоцкага, Палескага ваяводстваў Польскай рэспублікі. Каля 15 беларусаў з'яўляліся латвійскімі грамадзянамі. Большасць беларусаў, як і студэнты іншых нацыянальнасцей, у сувязі з няпростай працэдурай атрымання чэхаславацкіх віз перасякалі межы ЧСР нелегальным шляхам. 23,2 % беларусаў да прыбыцця ў ЧСР ужо мелі досвед студэнцкага жыцця, але ў

сувязі з мабілізацыяй падчас Першай сусветнай вайны, а таксама падзеямі 1917 г. вымушаны былі перапыніць сваё навучанне [4, с. 3–5, 7–8]. Большасць беларусаў, якія прыбылі ў ЧСР, мелі закончаную сярэдняю адукацыю. Аналіз пададзеных заяў на залічэнне ў лік стыпендыянтаў дазваляе зрабіць выснову, што на вучобу адпраўляліся пераважна былыя навучэнцы Віленскай, Навагрудскай, Нясвіжска-Клецкай, Радашковіцкай беларускіх гімназій.

Гендэрны падзел сярод беларусаў адпавядаў агульнаэмігранцкім паказчыкам. Так, мужчыны складалі 89 % нашых студэнтаў [4, с. 4]. 53,4 % нашых студэнтаў, па дадзеных на 1923 г., мелі ад 18 да 21 года, 25 % – ад 22 да 25 гадоў, 21,6 % – больш за 25 гадоў.

Большасць беларускіх студэнтаў паходзілі з сялянскіх сем'яў. Так, бацькі 76 % сяброў арганізацыі «Беларускі сакол» займаліся земляробствам. Прычым 58 % з іх мелі ва ўласнасці да шасці дзесяцін зямлі. Трэба адзначыць, што ў «Беларускім саколе» гуртаваліся прыхільнікі правых поглядаў, прадстаўнікі, па беларускіх мерках, зможных сялянскіх сем'яў. Тыя беларусы, што прытрымліваліся сацыялістычных поглядаў і складалі другую палову пражскай студэнцкай грамады, у асноўным былі дзецьмі малаземельных сялян.

Для беларускіх студэнтаў быў характэрны высокі ўзровень нацыянальнай самасвядомасці. Усе анкетаваныя беларусы назвалі роднай мовай беларускую і пазначылі беларускую нацыянальнасць. Беларуская мова з'яўлялася дамінуючым сродкам камунікацыі. Для нашых студэнтаў была характэрна актыўная палітычная пазіцыя. Большасць беларусаў былі сябрамі розных грамадскіх аб'яднанняў, а 26,4 % прымалі ўдзел у дзейнасці адразу двух ці больш арганізацый. Толькі 7 % нашых студэнтаў знаходзіліся па-за структурамі дыяспары [4, с. 2–4, 31–32].

Рэлігійныя перакананні беларускіх студэнтаў адпавядалі агульнаэмігранцкай статыстыцы, 43 % апытаных беларусаў лічылі сябе атэістамі [4, с. 6]. Фармальна большасць нашых студэнтаў, якія паходзілі з заходнебеларускага рэгіёну, належалі да праваслаўнай канфесіі. Так, 85 % сяброў «Беларускага сакола» былі праваслаўнымі хрысціянамі. Сярод прадстаўнікоў іншых канфесій сваёй актыўнасцю вылучаліся рыма-каталікі. Невялікая група студэнтаў-каталікоў на чале з А. Клімовічам праводзіла паспяхова прапагандысцкую дзейнасць як унутры дыяспары, так і за яе межамі, ведучы плённае супрацоўніцтва з моладзевымі хрысціянскімі арганізацыямі іншых народаў.

Навучальны працэс, акадэмічныя дасягненні і матэрыяльнае становішча беларускай студэнцкай моладзі. Большасць беларусаў навучаліся ў дзвюх пражскіх ВНУ: Карлавым універсітэце і Чэшскім вышэйшым тэхнічным вучылішчы (Пражскай палітэхніцы). Карлаў універсітэт падзяляўся на пяць факультэтаў: філасофскі, медыцынскі, тэа-

лагічны, прыродазнаўчы і юрыдычны. У структуры Карлава ўніверсітэта існаваў таксама аўтаномны нямецкі ўніверсітэт. Паводле свайго статуту Пражская палітэхніка мела наступныя факультэты: машынабудаўнічы, будаўнічы, сельскагаспадарчы і лесатэхнічны, архітэктурны, электратэхнічны, хіміка-тэхналагічны, спецыяльных навук.

У выніку паспяховай здачы дзяржаўных экзаменаў выпускнікі чэхаславацкіх вышэйшых школ атрымлівалі дыпламы, якія давалі ім права працаваць па атрыманай спецыяльнасці. Да таго ж у ЧСР існавала сістэма прысуджэння навуковых ступеняў. Каб атрымаць ступень доктара, неабходна было, акрамя дзяржаўных экзаменаў, здаць доктарскія экзамены (řigogoza), а ў некаторых выпадках яшчэ і абараніць дысертацыю. Выпускнікі філасофскага і прыродазнаўчага факультэтаў Карлава ўніверсітэта для атрымання адпаведнай ступені (PhDr. ці RNDr.) павінны былі напісаць дысертацыю і здаць два доктарскія экзамены (на філасофіі і па абранай спецыяльнасці). Для атрымання ступені доктара медыцыны (MUDr.) і доктара права (JUDr.) неабходна было паспяхова здаць тры доктарскія экзамены. Выпускнікі тэхнічных ВНУ атрымлівалі адмысловую ступень (Ing.), якая, як і іншыя навуковыя ступені, звычайна пісалася перад прозвішчам асобы.

У адпаведнасці з дадзенымі анкетавання ЧЧК 54 % беларусаў з'яўляліся студэнтамі вышэйшых тэхнічных школ, астатнія 46 % вучыліся ва ўстановах агульнаўніверсітэцкага тыпу, перш за ўсё ў Карлавым універсітэце [4, с. 12]. Пры выбары спецыяльнасці большасць студэнтаў кіраваліся сітуацыяй на хатнім рынку працы, а не перспектывай пастаяннага жыхарства ў ЧСР. Найбольшай папулярнасцю сярод студэнтаў-эмігрантаў карысталіся наступныя прафесіі: доктар, аграном, будаўнік, хімік-тэхналаг, ляснік. Складаней за ўсё было вучыцца на электратэхнічным, архітэктурным, будаўнічым факультэтах Пражскай палітэхнікі, а таксама на філасофскім факультэце Карлава ўніверсітэта. Лепшыя вынікі ў вучобе паказвалі студэнты, якія вучыліся на дактароў, аграномаў і леснікоў [5, с. 49100]. Найбольш папулярнымі спецыяльнасцямі сярод беларусаў з'яўляліся: доктар (27,7 %), педагог (18,5 %), механік (14 %), аграном (12,3 %), ляснік (9,2 %), эканаміст (6,1 %) [4, с. 12]. Беларускія студэнткі выбіралі выключна гуманітарныя факультэты. Як бачна, беларуская моладзь аддавала перавагу тэхнічным прафесіям і медыцыне. Хаця віленскія беларускія дзеячы, калі адпраўлялі будучых студэнтаў на навуку ў Чэхаславакію, прасілі, каб тыя памяталі, што ў Заходняй Беларусі патрэбны настаўнікі беларускіх гімназій і толькі потым спецыялісты сельскай і лясной гаспадарак.

Акрамя таго, беларусы вучыліся ва ўкраінскіх вышэйшых школах Чэхаславакіі: Украінскім вольным універсітэце, Украінскім вышэйшым педагогічным

інстытуце імя М. Драгаманава, Украінскай сельскагаспадарчай акадэміі. Не больш за 20 беларусаў скончылі ўкраінскія матуральныя курсы ў Падэбрадах і Юзэфове. Выпускнікі курсаў атрымалі атэстат аб сярэдняй адукацыі, а значыць, і права паступлення ў ВНУ.

Нягледзячы на тое, што асноўная маса беларусаў асвойвала тэхнічныя і медыцынскія спецыяльнасці, найбольшыя дасягненні былі на рахунку студэнтаў-гуманітарыяў. Доктарскія працы беларускіх студэнтаў, напісаныя і абароненыя падчас навучання на філасофскім факультэце Карлава ўніверсітэта, можна лічыць сапраўдным укладам у развіццё беларусазнаўства. Гэта тычыцца навуковых даследаванняў І. Дварчаніна «Францішак Скарына як культурны працаўнік і гуманіст на беларускай глебе» (12.02.1926 г.), Я. Станкевіча «Рэлігійная кніга беларускіх мусульман "Аль-Кітаб"». Граматычны аналіз прадмета з фанетычнага і марфалагічнага боку. (З дадаткам транскрыпцыі ў двух сшытках)» (16.06.1926 г.), Т. Грыба «Праблема нацыі і народа (Сацыялагічны аналіз народа)» (18.05.1927 г.), М. Ільяшэвіча «Беларусь (Белая Русь) як самабытная адзінка з антрапагеаграфічнага гледзішча. (З улікам гісторыі і этнаграфіі)» (08.06.1927 г.), М. Чарнецкага «Польска-маскоўская вайна ў 1632–1634 гг.» (17.04.1929 г.), Л. Краскоўскай «Заходнія ўплывы ў архітэктурны X–XIII стст. ва ўсходніх славян» (05.06.1930 г.) [350–353].

У архіве Карлава ўніверсітэта намі знойдзена інфармацыя пра паспяховую абарону васьмі доктарскіх прац беларусамі. Яшчэ адзін беларус – І. Сланеўскі, які пісаў дысертацыю па тэме «Беларускія народныя матывы ў творчасці Э. Ажэшкі», – не здолеў абараніцца [6]. Навуковымі кіраўнікамі і апанентамі падчас абароны беларусамі доктарскіх дысертацый былі вядомыя і прызнаныя навукоўцы – славісты У. Францаў, Я. Ляцкі, І. Горак, Я. Махал, гісторыкі Я. Бідло і Ё. Шуста, філосаф Ф. Крэйчы, сацыёлаг Б. Фоўстка, лінгвіст О. Гуер.

Агульным недахопам у ведах большасці беларускіх студэнтаў з'яўляўся даволі слабы ўзровень валодання заходнееўрапейскімі мовамі. Так, 77 % беларусаў не ведалі аніводнай заходнееўрапейскай мовы, 16,6 % – адну, 6,4 % – дзве. Найбольш распаўсюджанымі замежнымі мовамі сярод студэнтаў былі нямецкая і французская. Большасць нашых студэнтаў на добрым узроўні валодалі рускай, польскай і чэшскай мовамі [4, с. 14].

У пачатку 1922 г. стыпендыя, якую атрымлівалі студэнты-эмігранты, складала 580 чэшскіх крон. Паступова яна скарачалася і ў 1928 г. знізілася да 450 чэшскіх крон у месяц. Для параўнання: месячны бюджэт рабочага ў Празе ў сярэдзіне 1920-х гг. складаў 500 крон [3, с. 72]. Разам са стыпендыяй студэнты атрымлівалі вопратку і навучальныя дапаможнікі. Акрамя таго, у поўную дапамогу была ўключана плата за навучальны працэс, якую Чэшска-ўкраінскі камітэт

па аказанні дапамогі ўкраінскім і беларускім студэнтам выплочваў непасрэдна вышэйшым школам. Але не ўсе студэнты атрымлівалі стypендыю ў поўным памеры. Дадаткова былі ўстаноўлены «скарочаная» (на 50 чэшскіх крон менш за звычайную), «частковая» (на 50 чэшскіх крон менш за звычайную і без выдачы вопраткі), «акадэмічная» (уключала толькі выдачу навучальных дапаможнікаў і плату за навучанне ў ВНУ) стypендыі.

Поўнай стypендыі пазбаўлялі ў першую чаргу тых студэнтаў, якія дрэнна вучыліся, а таксама тых, хто быў у стане сам падтрымліваць свой побыт у ЧСР [3, с. 72]. Беларусы часцей за ўсё пераводзілі на «частковую» і «акадэмічную» стypендыі па іншых прычынах, не звязаных з навучальнай паспяховасцю. З 1923 г. чэхаславацкія ўлады пачалі пазбаўляць стypендый (часткова ці цалкам) некаторых студэнтаў, якія мелі законныя пашпарты і ўваходзілі ў катэгорыю акадэмічных эмігрантаў.

Акрамя атрымання стypендый, студэнты-эмігранты маглі разлічваць на розныя віды дапамогі, якія аказвалі міжнародныя дабрачынныя (Хрысціянская асацыяцыя маладых людзей, Місія метадыстаў) і эмігранцкія бежанскія арганізацыі (напрыклад, Украінскі грамадскі камітэт). Гэтыя арганізацыі забяспечвалі студэнтаў таннымі абедамі, аказвалі ім медыцынскую дапамогу, праводзілі культурна-асветніцкую працу сярод акадэмічнай моладзі.

У сувязі з недахопам месцаў у інтэрнатах беларускія студэнты вымушаны былі здымаць жыллё. Так, па дадзеных на 1924 г., каля 90 % нашых студэнтаў жылі ў прыватных кватэрах, прычым каля 60 % з іх – па два чалавекі ў адным пакоі [4, с. 19]. Па прычыне высокіх цэн на жыллё ў Празе беларускія студэнты шукалі кватэры ў прыгарадах чэхаславацкай сталіцы, уздоўж чыгуначных шляхоў, што давала магчымасць хутка і танна дабірацца да Прагі. Найбольш папулярнымі для пражывання раёнамі чэхаславацкай сталіцы былі Радоцін, Збраслаў, Мала і Велька Хухле і інш. [9, с. 5].

Беларусы ў асноўным харчаваліся ў студэнцкіх сталовых (пры ўкраінскіх інтэрнатах, ва «Украінскай хаце», Студэнцкім доме, сталовай Місіі метадыстаў). У сярэднім адзін абед у Празе каштаваў 3,5–5 крон. Па дадзеных анкетавання студэнтаў-эмігрантаў, 53,7 % навучэнцаў наведвалі сталоўкі кожны дзень, 64 % студэнтаў прымалі ежу тройчы на дзень. Тым не менш

74,2 % апытаных ацэньвалі ўзровень свайго харчавання як незадавальняючы [4, с. 18–21].

Месячнае пражыванне ў Празе ў 1924–1925 гг. абыходзілася аднаму студэнту-эмігранту прыкладна ў 760 крон. Найбольшыя выдаткі ішлі на аплату жылля (уключна з асвятленнем і ацяпленнем) і харчаванне, што складала адпаведна 27 % і 30 % месячных выдаткаў [4, с. 17]. Так, напрыклад, пражскі рабочы за пражыванне плаціў толькі 3–4 % свайго бюджэту, а 53 % адводзілася на харчаванне [4, с. 30].

Такім чынам, Чэхаславакія ў 1920–1930-я гг. ператварылася ў перадавы цэнтр, дзе ва ўмовах эміграцыі былі падрыхтаваны сотні беларускіх высокакваліфікаваных спецыялістаў з якаснай еўрапейскай адукацыяй.

Спіс літаратуры

1. Архівы Беларускай Народнай Рэспублікі: у 2 т. / уклад. С. Шуца. – Вільня; Менск; Нью-Йорк; Прага: БІНІМ, Тав-ва бел. пісьменства «Наша ніва», 1998. – Т. 1, кн. 2. – С. 851–1721.
2. Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь. – Фонд 883. – Воп. 1. – Адз. зах. 22. Заявы студэнтаў аб выплаце ім стypендый ў пражскіх ВНУ і дакументы аб адукацыі, 1922 г.
3. Русские в Праге: 1918–1928 гг. / ред.-изд. С. И. Постников. – Прага: Легиография, 1928 г. – 343 с.
4. Шрамченко, Л. Українське, білоруське та грузинське студентство на високих школах в Чехословацькій республіці / Л. Шрамченко. – Подєбради: Українська Господарська Академія, 1926. – 33 с.
5. Archiv ministerstva zahraničních věcí České Republiky. II Sekce politická, 1918–1939. – Karton 187. Kulturní věci – Osvěta.
6. Archiv Univerzity Karlovy. Filozofická fakulta. Rigorózní protokol II–III.
7. Černý, A. Dohoda polsko-československá / A. Černý // Slovanský přehled. – 1925. – Ročník XVII, č. 2. – S. 92–97.
8. Młodzież białoruska // Przegląd Wileński. – 1927. – 15 kwienia. – S. 10.
9. Ruská, ukrajinská a běloruská emigrace v Praze: Adresař / Anastasia Kopřivová. – Praha: NK ČR, 1999. – 29 s.
10. Srebrakowski, A. Informacja o studentach białorusinach studiujących na uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie / A. Srebrakowski // Беларуская-польскія архіваліі: стан і перспектывы: матэрыялы Другой беларус.-пол. канф. архівістаў, Мінск, 10–11 кастрычніка 2001 г. / рэд. К. І. Козак. – Мінск: НАРБ, 2003. – С. 109–114.

Анотацыя

У артыкуле разглядаецца працэс навучання беларускай моладзі ў вышэйшых школах міжваеннай Чэхаславакіі. Характарызуецца колькасны, сацыяльны, канфесійны склад беларускіх студэнтаў, іх акадэмічныя дасягненні і матэрыяльнае становішча. Фармулюецца тэзіс аб тым, што ВНУ ЧСР у 1920-я гг. з'яўляліся адным з альтэрнатыўных цэнтраў для атрымання вышэйшай адукацыі заходнебеларускай моладдзю.

Summary

The article deals with the issue of the Belarusian youth education at the higher educational establishments of interwar Czechoslovakia. The quantitative, social, and confessional composition of the Belarusian students, their academic achievements and financial position are also considered. The article reveals the fact that the universities of the Czechoslovak Republic in the 1920s were one of the alternative centers of higher education for the Belarusian youth from the western regions of Poland.